

(DeepL vertaling)

WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN

JAUPART EN DE PLUNDERING VAN HET LEGERMUSEUM

In vorige nummers hebben we verslag gedaan van bepaalde pogingen van Michel JAUPART (PS), algemeen directeur van het Koninklijk Legermuseum (KLM), om deze federale wetenschappelijke instelling (FWI), die onder Defensie valt, te ontmantelen onder het voorwendsel van een “heropleving”. Onlangs werden deze aanvallen gepleegd in het kader van het toekomstige bicentennarium van België in 2030 op de Brusselse site van het Jubelpark, waar dit museum gevestigd is. Laten we dit eens ontcijferen.

In het begin begon het met de evacuatie van de kanonnen die de ingang van het museum sierden, om ze naar Vlaanderen te sturen voor restauratie, waarvan de terugkomstdatum nogal hypothetisch was. Het was waarschijnlijk een “proefballonnetje” om te peilen of het mogelijk was om voor iedereen zichtbare stukken weg te halen. Kort daarna waren de tanks, zware voertuigen en artillerie-stukken van de vierkante binnenplaats aan de beurt, die werden overgebracht naar Brasschaat (GunFire-site) en Bastogne (zie “diagnostic” nrs. 347 en 348, APR en MEI 17).

Vervolgens kreeg JAUPART onder het mom van ‘modernisering’ de opdracht om de grote historische zalen van het museum – een ware schatkamer op het gebied van encyclopedische scenografie – te slopen om er door een extern bedrijf een nieuwe scenografie te laten aanbrengen. Dit zou ook de historische identiteit van het museum hebben vernietigd, terwijl andere beroemde musea het verdwijnen van soortgelijke oude zalen betreuren en deze tegen hoge kosten gedeeltelijk proberen te reconstrueren. Nadat de historische zalen dankzij de gezamenlijke actie van het Comité Tervueren-Montgomery (37.000 handtekeningen) en de vzw Art & Héritage (die een internationaal colloquium organiseerde) geklasseerd waren, heeft JAUPART, met de steun van minister van Defensie VANDEPUT (N-VA), een reeks beroepen tegen deze klassering ingesteld bij de Raad van State. Welk museum ter wereld zou meer dan 100.000 euro aan advocatenkosten uitgeven om niet te profiteren van de uitzonderlijke zichtbaarheid die een erfgoedclassificatie met zich meebrengt? Deze procedure heeft er echter wel toe geleid dat de staat van instandhouding is verbeterd, tot groot genoegen van de bezoekers.

Tegelijkertijd werd de Luchthavenhal voor het eerst bedreigd¹. Vervolgens, in april 2022, werd JAUPART benoemd tot secretaris-generaal van de controversiële vzw Horizon 50-200 en wilde hij 40 % van de collecties van 'zijn' museum verhuizen, ditmaal met de steun van drie socialistische ministers (L. DEDONDER (Defensie), K. LALIEUX (Beliris), Th. DERMINE (Wetenschapsbeleid)), waarbij hij zich concentreerde op de verwijdering van de collecties uit de onlangs gerenoveerde Hall Bordiau, gewijd aan de Tweede Wereldoorlog en de collectieve herinnering aan deze periode in België.

Hoewel deze schadelijke plannen werden tegengehouden door de doeltreffende acties van burgerverenigingen en de Vrienden van het museum, zien we vandaag dezelfde JAUPART terug, enkele maanden voor zijn aangekondigde pensionering in mei 2026 (bij het naderen van zijn pensioen), bezig met pogingen om zoveel mogelijk ruimte "vrij te maken": aangekondigde overplaatsingen van de vliegtuigen uit 1914-1918 uit de Luchthalle, vervolgens van het restauratieatelier (gerund door de AELR, de vereniging van Vrienden van de Luchthalle) dat hij heeft besloten te verhuizen naar Landen, op een even ondoordachte als technisch ongeschikte en verre locatie. Hij wil ook de afdeling van de Belgische vliegtuigbouwer Renard wegwerken en heeft onlangs zelfs het idee geopperd om een van de twee historische zalen leeg te halen! Deze lange lijst van pogingen om de collecties, die nochtans van internationaal belang zijn, te verhuizen en in reserve te plaatsen, die gelukkig zijn afgeblazen², is verbijsterend.

Wat zijn de motieven hiervoor?

Zonder enige twijfel heeft in de Belgische (en waarschijnlijk ook Europese) museumgeschiedenis geen enkele andere museumdirecteur zoveel energie en overheidsmiddelen ingezet om een wetenschappelijke instelling te ontmantelen en te verarmen. Deze extravagante opeenvolging van peperdure projecten die afbreuk doen aan een instelling van dit belang, vormt ontegenzeggelijk een uniek precedent in de museumwereld, zowel in België als in West-Europa. Een dergelijke opeenstapeling wijst erop dat het niet gaat om losstaande, afzonderlijke projecten, voortkomend uit een drang naar actie of legitimiteit, maar wel om een plan dat in overleg met andere actoren is opgesteld, waaronder, en op de meest voor de hand liggende operationele manier, de vzw Horizon 50-200, onder leiding van haar directeur B. VAN LIERDE, afkomstig van het bedrijf Tem-pora. Horizon 50-200 is opgericht door en voor de socialistische ministers van de regering DE CROO (zie "diagnostic" nrs. 420, 424 en 428, SEP 24, JAN 25 en MEI 25).

Verschillende politieke partijen blijven niet achter bij het plan om het museum te ontmantelen (vooral de PS en, in mindere mate, de MR, maar ook Les Engagés) en culturele instellingen (Belspo, Beliris, Nationale Loterij, Koning Boudewijnstichting: allemaal mooie namen!): de N-VA hoeft deze federale instelling niet te verzwakken; dat doen de Franstaligen zelf wel! Dat zegt genoeg over de enorme belangen die schuilgaan achter deze pogingen tot ontmanteling...

Het doel van al deze herhaalde en hardnekkige manoeuvres ter gelegenheid van het Tweehonderdjarig Bestaan van België is eenvoudig: zoveel mogelijk museumruimte vrijmaken om deze over te dragen aan de privésector, die de voorkeur geeft aan evenementen, tijdelijke

¹ GOSSET, O., *Le Musée de l'Armée à Bruxelles va se vider de ses avions* in L'Echo, 06.03.2018.

² Met uitzondering van de pantserafdeling, waarvan slechts enkele exemplaren nog bij het KLM aanwezig zijn; een verplaatsing naar de regio's die helaas kan worden toegeschreven aan de schadelijke ondernemingen van JAUPART.

tentoonstellingen en vooral catering (restaurant). Het bedrijf Tempora is via Horizon 50-200 strategisch gepositioneerd (wat een mooi belangenconflict!) en JAUPART zou daar na zijn pensionering graag een tweede carrière beginnen.

Deze situatie zou na de festiviteiten van 2030 voortduren, aangezien de enorme kosten van dergelijke verhuizingen een terugkeer van de collecties onmogelijk zouden maken.

De balans van de algemeen directeur

Afgezien van deze ontmantelingsplannen, wat is dan de balans die we kunnen opmaken van de prestaties van JAUPART aan het hoofd van het WHI sinds 2017?

Om het decor van dit slechte theater te schetsen, moet worden opgemerkt dat JAUPART destijds een puur politieke benoeming kreeg, waarbij hij de rangschikking van de kandidaten door SELOR omzeilde, waarin hij niet in de juiste volgorde stond om te worden benoemd. Een relatief mislukking die niet verwonderlijk was, aangezien JAUPART al tijdens de “assessment” (evaluatie) van 2007 als ‘ongeschikt’ (“C”) voor deze functie was gediskwalificeerd.

Het is waar dat hij eerder was ontslagen uit het kabinet van een MR-vertegenwoordiger, om vervolgens te worden “gered” door zijn “broeder” vrijmetselaar en toenmalig minister van Defensie André FLAHAUT (PS), die hem een baan bezorgde in zijn twee opeenvolgende kabinetten, om hem uiteindelijk te benoemen tot directeur van het NIOOO (het voormalige Instituut voor Veteranen) benoemde, een opstapje naar zijn (toen al controversiële ³) benoeming aan het hoofd van het WHI (War Heritage Institute), waarin het NIOOO en het KLM zijn samengevoegd (zie “diagnostic” nr. 343, DEC 16, blz. 4-8). Wat een mooie goocheltrucs en wat een mooie opmars van perfect opportunisme...

Overmand door grootheidswaanzin liet de algemeen directeur, toen hij eenmaal definitief was benoemd, twee luxe dienstauto's aanschaffen en zijn kantoren in de Koninklijke Militaire School tegen hoge kosten inrichten, omdat hij vond dat die in het museum niet prestigieus genoeg waren voor zijn persoon! Wat een verspillings van geld...

Laten we de context verbreden om nog meer duidelijkheid te krijgen. We herinneren eraan dat het WHI enerzijds het KLM omvat – dat het “vlaggenschip” van de structuur is – en anderzijds bepaalde diensten die verband houden met Defensie (zoals het bovengenoemde NIOOO) en andere historische sites (de Kemmelberg, Bastogne, enz.); Deze laatste vormen externe antennes die uiteindelijk dienen om de KLM te ontlasten van zijn belangrijke collecties, waarvan de reserves voortdurend groeien. Het WHI, een organisatie van openbaar belang van categorie B, was in wezen opgericht met het doel PPP's (publiek-private partnerschappen) op te zetten.

Het enige PPP dat echter tot stand is gekomen en dat JAUPART op zijn naam kan schrijven, is juist dat met de vzw Horizon 50-200; een pseudo-vereniging die door allerlei onregelmatigheden wordt gekenmerkt (zie “diagnostic” nrs. 420, 424 en 428, SEP 24, JAN 25 en MAI 25) waarvan hij zich tot secretaris-generaal had laten benoemen (wat een mooi belangenconflict!).

Het is niet bekend of hij nog steeds lid is, aangezien de nieuwe statuten van de vzw (B.S. 26.09.2024) dat toestaan.

³ ROGEAU, O., *Les casseroles du patron du Musée de l'armée* in *Le Vif/L'Express*, 25.03.2021.

Dit partnerschap is in werkelijkheid een echt bedrog en staat haaks op een echte PPP ⁴, want het was de KLM (en misschien ook de andere musea) die de vzw 60.000 euro per jaar moest financieren om haar valorisatie te verzekeren, wat nooit is gebeurd. De directrice van de vzw, Isabel CASTELEYN, heeft volgens onze informatie begin september 2025 ontslag genomen (ze wordt eindelijk vermeld in het Register van de Kruispuntbank van Ondernemingen, maar is nog niet geschrapt!) en had waarschijnlijk in maart-april 2025 de wind zien draaien toen ze het museum dit bedrag terugbetaalde, aangezien de vzw al meer dan een jaar geen activiteiten meer ontplooid!

En waar is het geld van het Tweehonderdjarig Bestaan gebleven?

Elke eerlijke burger kan zich trouwens afvragen waar het geld van het Tweehonderdjarig Bestaan is gebleven, aangezien de vzw geen rekeningen heeft ingediend, zoals toch wettelijk verplicht is... Het totale gebrek aan actie van de parlementsleden, van alle partijen, ondanks de waarschuwingen van het Comité Tervuren-Montgomery en de vier rapporten van Diagnostic over dit onderwerp, is in dit opzicht meer dan verontrustend en zou kunnen wijzen op een schandaal van grote omvang...

Alles moet worden leeggehaald en er moet plaats worden gemaakt voor...

Als algemeen directeur van het WHI bleek JAUPART een groot talent te hebben voor het bedenken van grootse projecten met volstrekt onrealistische budgetten; het enige wat telde was dat de ruimtes zo snel mogelijk leeggehaald werden, tegen elke prijs.

De geplande verhuizingen van de collecties van de Hall Bordiau (1939-1945) en de vliegtuigen van de Luchtvaarthal (die nochtans zeer serieus werden doorgevoerd door de socialistische ministers van de regering DE CROO) of de herinrichting van de vierkante binnenplaats (waar de pantservoertuigen staan) getuigen van een totale onwetendheid over de budgettaire en technische beperkingen – en van een opmerkelijk gebrek aan doorzettingsvermogen in de onderhandelingen met de Regie der Gebouwen. Wat betreft de dienst voor het zoeken naar sponsoring (sponsoring) binnen het WHI, die bedoeld is om vers geld naar het museum te halen, lijkt deze sinds drie jaar niet de middelen te vinden die nodig zijn voor deze projecten.

Een ernstig gebrek aan beheer en ondraaglijke schade

Dit alles wijst niet alleen op tekortkomingen in het financieel beheer, maar vooral op een totaal en flagrant gebrek aan visie en vooruitziendheid: er is nooit een studie of audit uitgevoerd om de toestand van de collecties, de fondsen op de verschillende locaties of de behoeften op het gebied van onderzoek of bemiddeling in kaart te brengen, en zelfs niet om gedetailleerde gegevens te verzamelen over het aantal bezoekers (bijna 100.000 per jaar) van het belangrijkste museum van het WHI, het KLM !

JAUPART heeft dus alleen maar op zicht gevaren. Dat is misschien normaal, zou men kunnen zeggen, aangezien hij als puur politiek figuur geen ervaring had om te begrijpen wat een

⁴ Volgens de Rekenhof moest het PPP bestaan uit de financiering van de renovatie van de gebouwen door externe particuliere partners in ruil voor een commerciële exploitatie van het KLM ("Audit RH du War Heritage Institute", juli 2020, blz. 31, voetnoot 30 (in het Frans)). De renovatie is nooit door de particuliere sector uitgevoerd.

wetenschappelijke instelling of een museum voor geschiedenis en techniek moet zijn om te voldoen aan de maatschappelijke behoeften en goed beheer.

Hij kon dus alleen maar het slaafse instrument zijn van de nieuwe doctrine waarin entertainment en culturele “massaconsumptie” voor sommigen in de plaats moeten komen van een grondige kennis en een intelligente verspreiding van de Geschiedenis; waardoor musea worden omgevormd tot culturele pretparken, zoals voorgesteld in het Masterplan voor de site van het Jubelpark, dat in februari 2024 door het bureau SUMProject voor Beliris werd ontworpen.

Wat het beheer van de collecties zelf betreft, is er veel kritiek. De inventarisatie, preventieve en curatieve conservering, hoewel enkele jaren geleden in aanmerking genomen, zijn verwaarloosd of zelfs genegeerd. Nooit eerder zijn zoveel belangrijke stukken beschadigd door een dergelijk gebrek aan kennis, anticipatie en coördinatie met de Regie der Gebouwen, die verantwoordelijk is voor het onderhoud en de renovaties, maar die ook dringend behoefte heeft aan een evaluatie van haar projecten. Zo zijn bijna alle toestellen in de Luchtvaarthal beschadigd door puin dat van het dak viel toen de Regie de beglazing verving: alle vliegtuigen uit de Eerste Wereldoorlog (een unieke collectie in Europa) hebben scheuren in hun bekleding opgelopen; elders zijn cockpits van plexiglas onherstelbaar beschadigd. De beglazing van het dak biedt onvoldoende bescherming tegen ultraviolette straling (waardoor de vitrines met uniformen uit de Eerste Wereldoorlog nu met lakens moeten worden afgedekt !), door duivenuitwerpselen zijn hele delen van het museum gesloten en wordt de binnenplaats nu gebruikt als parkeerplaats en opslagplaats voor afvalcontainers. Ook is het opslaan van hijsmateriaal in de tentoonstellingszalen zelf inmiddels een vaste gewoonte geworden ! Het is moeilijk te begrijpen hoe de autoriteiten een dergelijke ravage kunnen toestaan, die de vrijwilligersverenigingen van het museum met man en macht proberen te verhelpen: een ware Sisyfusarbeid voor hen...

Zonder enige samenhangende visie – behalve die voor zijn eigen carrière en de privé- en commerciële belangen waaraan hij trouw heeft gezworen – heeft JAUPART niets gedaan om het KLM te helpen zijn technologieën te verbeteren of te streven naar de doelstellingen van koolstofneutraliteit in 2030, die verplicht zijn voor alle openbare instellingen, en had hij nog minder aandacht voor andere overwegingen van de huidige samenleving, zoals ecologisch bouwen voor scenografiemateriaal. Het enige wat hij bij het KLM heeft bereikt, is dat hij de karakteristieke eikenhouten vitrines van zaal 14-18 (zeer gedeeltelijk) heeft laten vervangen (terwijl het voldoende zou zijn geweest om ze aan te passen, voor een lagere prijs) door enkele installaties van houtvezelplaten (MDF) van de meest banale soort (50.000 euro/vitrine, gelijk aan 4 oude vitrines), wat een rommelige indruk geeft en niet duurzaam is in geval van waterschade. Toen hij beseftte dat hij niet alles zou kunnen financieren, riep hij via de Koning Boudewijnstichting de hulp in van particuliere donateurs, maar zonder veel succes.

Grote ruimtes liggen al jaren braak (de omtrek van de Bordiau-hal) en de scenografie wordt afgebroken in plaats van hergebruikt. Sinds zijn aantreden is er geen enkele grote tentoonstelling door het museum zelf gefinancierd. De tentoonstelling “Au-delà de la Grande Guerre” (2018) werd volledig “buiten het budget” om gefinancierd door de federale overheid.

Brutaal en inefficiënt personeelsbeleid

Het personeelsbeleid is van hetzelfde kaliber. Bij zijn aantreden had het Rekenhof zelf, in zijn audit van 2020 (wanneer komt de volgende ?), zich – wat zeldzaam is – verontrust getoond over het feit dat de instelling had bezuinigd op p

ersoneel, wat veel verder ging dan wat nodig was voor een goed doordachte rationalisering⁵. Essentiële technische functies worden niet vervangen, ten gunste van andere, overvloedige functies. Zijn brutale managementstijl, die vaak in strijd is met de wetgeving, leidt alleen maar tot ontmoediging of langdurige ziekte binnen de teams, die steeds kleiner worden, als het al niet gaat om onregelmatige beslissingen die voor de rechter moeten worden uitgevochten. De verenigingen van Vrienden die het museum ondersteunen, die onmisbaar zijn gezien de personeelsinkrimping, worden nauwelijks gewaardeerd (afschaffing van hun gratis toegang) en er wordt alles aan gedaan om hen uit de restauratiewerkplaatsen of uit de pedagogische of wetenschappelijke activiteiten van bepaalde afdelingen te verdrijven; in de eerste plaats die van de tanks, daarna die van de vliegtuigen.

Conclusie

Dit is niet langer verspilling, dit is regelrechte plundering. De uiteindelijke verantwoordelijkheid ligt bij de ministers die politieke benoemingen doen waarbij “managers” worden bevoordeeld ten koste van wetenschappers en die geen gevoel voor “openbare dienstverlening” hebben.

We wijzen ook op een totaal gebrek aan goed intern bestuur, met een even gepolitiseerde als spookachtige raad van bestuur, om nog maar te zwijgen van het gebrek aan serieuze evaluatie door de opeenvolgende ministers. Het personeel heeft alle reden om zich volledig in de steek gelaten te voelen, aangezien de vakbonden zich alleen met individuele gevallen bezighouden.

Wat te doen? Ten eerste mag de minister van Defensie zich zeker niet afmaken van een instrument dat in wezen bedoeld is om een band te creëren tussen de bevolking en de strijdkrachten. In deze bedreigende tijden is het KLM een museum dat zijn nut moet hebben. Ten tweede, zouden de budgetten voor het bicentenaire, die nu in handen zijn van andere ministers, in plaats van uitsluitend gericht te zijn op de renovatie van het gebouw, zoals aangekondigd in de pers, niet in de eerste plaats moeten worden gebruikt om wifi te installeren in het KLM (waardoor het geen digitale bemiddelingsinstrumenten kan inzetten, voor een bedrag van 200.000 euro) en, ten behoeve van alle musea op de site en het publiek, de toegang voor personen met beperkte mobiliteit en soortgelijke personen verbeteren (wat zou leiden tot een stijging van bijna 20% van het aantal bezoekers)?

Zou het ten slotte niet hoog tijd zijn dat de minister van Defensie, Theo FRANCKEN (N-VA), door middel van een intern onderzoek volledige duidelijkheid verschaft over de banden tussen de directeur van het museum en de bovengenoemde privébelangen? Een dergelijke transparantie in het openbare leven zou in ieder geval het voordeel hebben dat het de onrust zou temperen en een duidelijk signaal zou geven aan de uitgeputte en richtingloze teams.

⁵ Rekenhof, “Audit RH du War Heritage Institute”, op. cit., p.32 (in het Frans).